Raadsvoorstel

Zaaknummer 1809515

Onderwerp: Grip op grote en/of risicovolle projecten

Vergaderdatum raad: 12 november 2026
Geheim: Nee
Steller: Leon Huberts
Portefeuillehouder: Wethouder Van der Spek

Beslispunten

1. De notitie "Grip op grote en/of risicovolle projecten" vast te stellen.

Voorgeschiedenis

In 2022 heeft de rekenkamer de rol van de raad in het dossier Niemans onderzocht, meer in het bijzonder de vraag hoe de betrokkenheid van de raad in dit proces is geweest. Hierbij heeft de rekenkamer aanbevelingen gedaan om de grip van de raad op dergelijke projecten te vergroten. Als uitvloeisel van deze aanbevelingen is in de commissie Algemene Zaken van 22 januari jl. het door de Griffie opgestelde opinievoorstel "grip op risicovolle projecten" besproken. De uitkomst van deze bespreking is vertaald in het opinievoorstel "uitwerking criteria ter aanduiding van grote en/of risicovolle projecten" dat in de gecombineerde commissie van 19 mei jl. is besproken.

Inleiding

In dit laatste opinievoorstel stonden vier opinievragen centraal. Bij de eerste drie vragen is de opinie van de commissie gevraagd over mogelijke criteria waaraan projecten moeten voldoen om te kunnen worden omschreven als groot en/of risicovol. De laatste vraag betrof een open vraag over de informatie die de raad periodiek wil ontvangen over deze projecten. Naar aanleiding van de bespreking van het opinievoorstel in de commissie kunnen twee conclusies worden getrokken. Allereerst kan worden geconcludeerd, dat de in het opinievoorstel ter overweging aangeboden criteria breed worden onderschreven. Maar ook moet worden geconcludeerd, dat over de specifieke invulling van de criteria de meningen nogal uiteenlopen. Als voorbeeld: breed werd aangegeven dat de hoogte van een krediet of budget een goed criterium is van een groot en/of risicovol project. Maar over de hoogte van het bedrag liepen de meningen uiteen van € 2 miljoen tot € 10 miljoen.
De doelstelling van dit voorstel is tot een afgewogen voorstel te komen wat betreft de criteria en de specifieke invulling daarvan. Ook wordt een voorstel gedaan wat betreft de meest wenselijke rapportagevorm. Vanzelfsprekend bestaat daarbij de ruimte om criteria en rapportagevorm in de toekomst door te ontwikkelen als daar vanuit de raad, de auditcommissie of ons college behoefte toe bestaat. In overleg met de Auditcommissie zullen afspraken worden gemaakt over een eerste evaluatiemoment.

Beoogd effect

Het versterken van de grip van de raad op grote en/of risicovolle projecten. Dit als uitwerking van de aanbevelingen gedaan door de Rekenkamer in het kader van het Niemans-onderzoek. Daartoe worden de volgende criteria voorgesteld:

1. Alle projecten of in voorbereiding zijnde projecten met een budget van minimaal € 7,5

miljoen;
2. Alle projecten, budgetten of beleidsprocessen waarbij sprake is van aanzienlijke en nog niet financieel in de begroting verwerkte risico's van minimaal € 5 miljoen incidenteel en/of € 1 miljoen structureel;
3. Alle overige projecten, budgetten of beleidsprocessen waarvan minimaal éénderde van de raad vindt dat intensievere monitoring wenselijk is.

Argumenten

1.1 De budgettaire omvang van projecten of in voorbereiding zijnde projecten is een indicator voor de mate van risico die hierbij wordt gelopen.
In het opinievoorstel van mei jl. is hierbij een afkapgrens van € 15 miljoen ter overweging aangeboden. In de commissie is door alle partijen aangegeven dat een lager bedrag wenselijker is. Bedragen tussen de € 2 miljoen en € 10 miljoen zijn genoemd. Een bedrag van € 7,5 miljoen lijkt vooralsnog een goed uitgangspunt. Dit betekent bijvoorbeeld dat projecten als de realisatie van het nieuwe gemeentehuis en de nieuwbouw van De Rank te Meerkerk onder dit criterium vallen. Maar ook in voorbereiding zijnde projecten als het MFC Hagestein, Nieuwbouw Berenschot & Het Dak en Gaasperwaard III.

1.2 Bij projecten, budgetten of beleidsprocessen waarbij sprake is van aanzienlijke en nog niet financieel in de begroting verwerkte risico's is extra grip van de raad wenselijk.
Bij het bepalen van een antwoord op de vraag of een project groot en/of risicovol is, moet niet alleen worden gekeken naar de directe financiële omvang van het project of de directe financiële risico's. Ook moet de mogelijke impact worden bepaald bij het onverhoopt falen van het project wat betreft bedrijfsvoering, compliance, financiële positie. doorlooptijd en reputatie. In het opinievoorstel van mei jl. is er voor dit soort risico's een afkapgrens van minimaal € 5 miljoen incidenteel of € 1 miljoen structureel ter overweging aangeboden. Dit ongeacht de aard van de risico's. Dit soort risico's wordt vanzelfsprekend meestal in de paragraaf weerstandsvermogen van de programmabegroting en de jaarstukken opgenomen, maar niet altijd. In geval er bijvoorbeeld sprake is van (beleids)processen, waarbij de raad nog besluiten moet nemen, worden deze niet in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen, maar kunnen eventueel hieraan verbonden risico's wel relevant zijn voor de beoordeling van het risicoprofiel van de gemeente. In de commissie zijn geen alternatieve bedragen genoemd voor de hiervoor genoemde afkapgrens van minimaal € 5 miljoen incidenteel of € 1 miljoen structureel. Toepassing van deze bedragen betekent bijvoorbeeld dat de ombuigingen bij de Wmo budgetten en bij de jeugdhulpbudgetten onder dit criterium vallen.

1.3 Het staat de raad vrij om aanvullende projecten, budgetten of beleidsprocessen aan de monitoring toe te voegen.
In het opinievoorstel van mei jl. zijn ook twee criteria in overweging aangeboden die te maken hadden met draagvlak. Dit betrof het criterium "projecten of budgetten met mogelijk stevige negatieve gevolgen voor de financiële positie of maatschappelijke of fysieke leefomgeving van een aanzienlijk deel van de inwoners van een dorp of stad en waarbij een meerderheid van deze inwoners naar verwachting een grote betrokkenheid voelt" alsook het criterium "projecten met een minimale omvang van € 5 miljoen die niet steunen op een brede meerderheid in de raad." Over deze criteria ontstond een levendige discussie in de commissie, waarbij de criteria weliswaar in meerderheid werden onderschreven maar waarbij door meerdere commissieleden ook de wens werd geuit, dat de raad ook altijd aanvullende projecten, budgetten of beleidsprocessen moet kunnen aanwijzen voor extra monitoring, ook als deze niet onder deze criteria vallen. Het meest eenvoudig is het dan om deze twee criteria te vervangen door een aanwijzingsbevoegdheid van de raad. Juist omdat het hierbij over draagvlak gaat moet het daarbij geen aanwijzingsbevoegdheid betreffen die zich louter baseert op een meerderheid van de raad, maar mag het ook een

aanzienlijke minderheid van de raad betreffen die een dergelijk verzoek tot extra monitoring kan doen. Voorgesteld wordt hiervoor minimaal éénderde van de raad als uitgangspunt te hanteren.

1.4 Het rapporteren door middel van een vast rapportagedashboard maakt de monitoring transparant.
Deze transparantie ontstaat doordat alle informatie op een uniforme en consistente wijze aan de raad wordt gepresenteerd. Daardoor is er sprake van uniforme en duidelijke definities en een gelijke wijze van presentatie van informatie, wat interpretatieverschillen vermindert. Daarnaast maakt een vast rapportagedashboard ontwikkelingen en afwijkingen snel inzichtelijk, waardoor tijdig kan worden bijgestuurd. De vaste opzet vergroot de vergelijkbaarheid tussen periodes en projecten/risico's en bevordert de betrouwbaarheid van de rapportages. Omdat de informatie zichtbaar en herleidbaar is, versterkt het dashboard de verantwoordingsfunctie en ondersteunt het een open en datagedreven besluitvorming binnen de organisatie. Het hierbij te hanteren rapportageformat is opgenomen in de als bijlage bij dit raadsvoorstel opgenomen notitie.

1.5 Aangezien het tussentijdse monitoring betreft is het logisch om de resultaten hiervan toe te voegen aan de bestuursrapportages.
Er is in onze gemeentelijke P&C cyclus sprake van twee belangrijke raadsmomenten. Dit betreft de raad van juli waarin de jaarstukken, de eerste bestuursrapportage en de kadernota worden besproken en de raad van november waarin de tweede bestuursrapportage en de programmabegroting worden besproken. Zowel in de jaarstukken (in de raad van juli) als in de programmabegroting (in de raad van november) is in de paragraaf weerstandsvermogen al een integrale verantwoording van risico's opgenomen. Het ligt dan ook voor de hand om de tussentijdse monitoring van grote en/of risicovolle projecten niet onderdeel te laten zijn van deze documenten maar van de eerste en tweede bestuursrapportage. Indien uw raad instemt met het nu voorliggende raadsvoorstel zal de projectmonitor vanaf de eerste bestuursrapportage van 2027 aan de bestuursrapportages worden toegevoegd.

Kanttekeningen

1.1 Het toevoegen van de projectmonitor aan de bestuursrapportages verzwaart de rapportagedruk.
Door het toevoegen van de projectmonitor worden de twee bestuursrapportages uitgebreid. Er wordt immers meer informatie verstrekt over grote projecten, ook als die projecten wat betreft financiën, planning en capaciteit volledig op schema liggen en dus normaliter niet in de bestuursrapportages gerapporteerd zouden worden (in bestuursrapportages wordt immers het principe van management by exception gehanteerd). Dit betekent extra werk. Maar dit nadeel kan beheerst worden door als raad terughoudend te zijn bij het toevoegen van extra projecten aan de projectmonitor.

Risicoparagraaf

1.1 De maatschappelijke resultaten mogen niet onderbelicht raken.
Risico's komen in eerste instantie vaak voort uit afwijkingen van budget, planning en/of de in te zetten (beschikbare) capaciteit. Dit brengt het risico met zich mee dat de aandacht van de raad zich vooral op deze aspecten gaat richten. terwijl andere aspecten ook van groot belang zijn. Immers een project dat weliswaar flink is vertraagd, maar wel na oplevering volledig voldoet aan de vooraf gekoesterde verwachtingen is veel succesvoller dan een project dat binnen budget, planning en capaciteit is opgeleverd maar achteraf niet blijkt te voldoen aan de vooraf gekoesterde verwachtingen. Dit risico wordt beheerst door in het rapportageformat ook aandacht te besteden aan de kwaliteit.

1.2 Verlies van focus op de achterliggende bredere (strategische) gemeentelijke doelen.
Bij de projectmonitor ligt de focus op individuele projecten. Dit is logisch maar dat brengt het risico met zich mee dat er te veel aandacht is voor de afzonderlijke projecten en minder of te weinig aandacht is voor de achterliggende beleidsdoelen. Met andere woorden: er wordt concreet gestuurd op projectniveau terwijl een strategische vorm van sturing wenselijker is.

Kansen

1.1 De risicosturing wordt versterkt.
De projectmonitor draagt bij aan het tijdiger actualiseren van projectrisico's en het aanwijzen van bijbehorende beheersmaatregelen. Dit helpt ook bij het verkrijgen van een beter inzicht in de impact van risico's op planning, kwaliteit en financiën. Daarmee wordt de kwaliteit van de gemeentelijke risicosturing en de paragraaf weerstandsvermogen ondersteund.

1.2 De planning- en controlcyclus wordt verbeterd.
Er ontstaat een betere aansluiting tussen projectinformatie, bestuursrapportages en de jaarstukken. Daardoor wordt ook de input voor de kadernota, programmabegroting en bijbehorende meerjarenraming betrouwbaarder. Ook kan dit voorstel bijdragen aan het uniformeren van projectrapportages binnen de gemeentelijke organisatie.

1.3 De informatievoorziening aan college en raad wordt beter.
Door de projectmonitor beschikken college en gemeenteraad voortaan over meer actuele stuurinformatie. Dit draagt ook bij aan een versterking van de transparantie over voortgang, risico's en budget van grote en risicovolle projecten.

Gevolgen voor mensen met een beperking

Het betreft een intern proces. Er zijn geen gevolgen voor mensen met een beperking.

Betrokkenheid pers

Informeren via besluitenlijst.

Financiële paragraaf

In geval het aantal in de projectmonitor te rapporteren projecten beperkt blijft, valt de verzwaring van de rapportagedruk mee en is er naar verwachting geen sprake van extra kosten.

Participatieparagraaf

Het betreft een intern proces. Inwonersparticipatie is derhalve niet aan de orde.

Duurzaamheidsparagraaf

Dit voorstel betreft een intern proces en draagt niet bij aan verbetering van de duurzaamheid in Vijfheerenlanden.

Communicatieparagraaf

Dit voorstel betreft een intern proces en wordt intern gecommuniceerd bij de start van het proces van de totstandkoming van de 1e bestuursrapportage 2027.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vijfheerenlanden,

de secretaris,

ValidSigned door Judith de Jonge
op 01-09-2026

W.J. (Judith) de Jonge

de burgemeester,

ValidSigned door Sjors Fröhlich
op 01-09-2026

S. (Sjors) Fröhlich

Bijlage

Notitie Grip op grote of risicovolle projecten